

לורנס פישר

"הידעת שתויות שימשו פעם כדואר מן המניין?"

ניוזלטר מספר 51

הי חברים, חופשת יולי-אוגוסט והחום עלינו וליבי עם הלוחמים שלנו בעזה ובצפון. בניוזלטר הזה אני ממשיך לדבר על התקופה של 1948 כי קודם כל זו תקופה מעניינת ושנית כי בא לי.

אין זה סוד לכל מי שקורא את הניוזלטר שלי שבשנת 1920 קיבלה בריטניה את המנדט לשלוט באזור שחבר הלאומים כינה פלסטין. אזור זה נודע כמנדט הבריטי על פלסטין. ההנחיות הספציפיות של חבר הלאומים הטילו על הבריטים הכנת השטח למדינה יהודית עתידית. אני לא מתכוון להיכנס לפוליטיקה כאן כי יש כאלו שיגידו שאני כותב שטויות ויש כאלו שיגידו נכון ויש אחרים שיגידו וואלה לא ידעתי אז אני אצמד לצד המעניין, הצד הבולאי.

לאחר תום מלחמת העולם השנייה, הבריטים, לאחר שנמאס להם ממלחמות, מהודו ומהמנדט הפלסטיני שלהם, הודיעו לארגון אומות המאוחדות, שהוקם ב-1945, שהם מפסיקים את המנדט שלהם החל מה-15 במאי 1948. כולם ידעו שהיהודים עומדים להכריז על מדינה. כאן מתחיל הסיפור שלנו היום.

המנדט הבריטי על פלסטין, הגוף הרשמי האחראי על מערכת הדואר, ביקש מהאונ"ם לקבל את כל האחריות להמשך שירותי הדואר, הן בפנים הארץ והן בחו"ל. אבל הם כנראה לא קיבלו תשובה.

במקום לעשות הדבר הנכון ולעשות חפיפה מסודרת של שירותי הדואר עם המדינה המיועדת, החליט מנהל הדואר הבריטי להודיע לכולם על השעיית כל שירותי הדואר ועל סגירת כל סניפי הדואר בין ה-15 באפריל ל-5 במאי 1948. הם הודיעו ל-UPU שממשלת המנדט הבריטי לא תהיה אחראית עוד לחבילות שיגיעו אחרי ה-15 במרץ, והחל מה-25 באפריל 1948 לא יהיו שירותי דואר אוירי.

כשיש ואקום, משהו נכנס פנימה. הקהילה היהודית של המנדט הבריטי, הידועה בשם היישוב, שלחה ב-18 באפריל לשלושה עשר מנהיגי היישוב הזמנה למפגש בכדי לגבש גוף לצורך ניהול האינטרסים של מדינת היהודים העתידית. הם הציעו לקרוא לגוף הזה "מנהלת העם".

עם הפסקת שירותי הדואר של המנדט הבריטי, קיבלה על עצמה מנהלת העם את האחריות לשירותים אלו. הם הסכימו לנקוט באמצעי חירום ואישרו את השימוש בתוויות של הקרן הקיימת לישראל (קק"ל), שיאושרו לשימוש בדואר על ידי החתמת המילה העברית "דואר" על הבול.

מהו קק"ל אתם שואלים? שאלה טובה. קק"ל נוסדה בשנת 1901 כדי לקנות ולפתח אדמות בארץ ישראל העות'מאנית ולאחר מכן אדמות בשטחי המנדט הבריטי על ארץ ישראל להתיישבות יהודית. זו הייתה קרן לאומית לרכישת קרקעות שכל אחד יכול היה לתרום לה כסף כדי לסייע ברכישת ופיתוח קרקעות. קק"ל גם הנפיקה תוויות כדי לפרסם את מטרותיה. התווית הראשונה, בול ציון, הונפקה בווינה בשנת 1902. היא הציגה מגן דוד כחול על רקע לבן. בלב מגן הדוד, הייתה המילה "ציון". לעתים קרובות נראו תוויות הקק"ל כמו בולי דואר, כולל ערכים נקובים.

בחזרה לסיפור שלנו. תוויות הקק"ל קיבלו תוקף לשימוש בדואר על ידי אחד מסימוני הדואר שבעצם הפך אותם לבולי דואר. ישנם שלושה סוגים נפרדים של מה שנקרא בשפה המוזרה שלי "הדפס רכב": תל אביב, חיפה וכנראה גם בקריית מוצקין. למה לא הנפיקו בולים עם השם של המדינה כמו כל מדינה מתוקנת? כמה סיבות: קודם כל עוד לא הייתה מדינה, זה עדיין היה שטח תחת מנדט בריטי וכמובן הבריטים לא היו מסכימים ומעבר לזה לא ידעו איזה שם תקבל המדינה (ראו [ניזולטר מספר 1](#)) אבל מעבר לכך, לא היה זמן! היום אנחנו חושבים שזה שטויות: לוקחים פוטושופ, מצירים איזה קשקוש או מצלמים משהו ומעבדים אותו ואז הולכים לבית דפוס ומדפיסים אבל בתכל'ס עיצוב של בול לוקח חודשים וצריך לדון הרבה על עיצוב הבול ומטרתו.

תווית ללא הדפס רכב

תווית עם הדפס רכב של אביב

תווית עם הדפס רכב של חיפה

בחזרה לענייני תוויות הקק"ל עם הדפס הרכב "דואר" הידועים היום כשלב ביניים (Interim period) ונמכרו בתקופה ה-2 במאי 1948 ועד ל-14 במאי 1948. מדינת ישראל הוכרזה בשעות אחר הצהריים המאוחרות ב-14 במאי וה-15 במאי היה יום שבת ולא היו שירותי דואר. השימוש הלגיטימי בתוויות היה אמור להסתיים ב-23 במאי, אך מכיוון שהתחוללה מלחמה, ניתן מרחב פעולה מסוים. תעריפי הדואר של המנדט נותרו ללא שינוי בתקופה זו.

כיוון שהטבעות על תוויות קק"ל נעשו על ידי סטודנטים ואנשים מבוגרים עם חותמות גומי קטנות, קיימים סוגים רבים והם אינם מוסיפים לערך החותמת. הדיו שנעשה בו שימוש היה בעיקר שחור בחיפה, וסגול ואדום בתל אביב.

בולי המנדט הבריטי עדיין היו תקפים בתקופה זו וניתן למצוא מעטפות מבוללות בבולי מנדט ובולי מנהלת העם יחד או אפילו בולי מנהלת העם וחותרות דואר עברי ישראליות ואפילו תערובת של בולים וחותרות. אגב מכתבים המבוללים בצירוף של בולי המנדט הבריטי יחד עם בולי מנהלת העם או, יותר מכך, מבוללים בצירוף של בולי מנדט, בולי מנהלת העם ובולי מדינת ישראל יחד, מעניינים מאוד את קהל אספני הבולים בגלל נדירותם והעניין הבולאי שבהם.

תקופת הביניים (Interim Period), עם שימוש בתוויות כבולי דואר וחותמות שונות מהווה תקופה מעניינת מאוד מבחינה בולאית. יש את המקרה המיוחד של ירושלים, וזה יהיה באחד הניוזלטרס הבאים, אם תזכירו לי.

בדוגמא המצורפת מכתב רשום שנשלח מטבריה לתל אביב ב-7 למאי 1948, מספר ימים לפני קום המדינה, מבויל בבולי תקופת המעבר. שימו לב לחותמת "מנהלת העם" וכן לעובדה שהחותמת לא מכילה תאריך. כנראה שלא ניתן היה להכין חותמת לכל יום בנפרד והשתמשו בחותמת כללית לכל התקופה ואת התאריך הטביעו בנפרד כפי שרואים בחלק העליון של המעטפה.

נהניתם, ספרו לחבריכם, עוד יותר נהניתם, תרגישו חופשיים לשתף. לא נהניתם, אז אולי תהנו מסיפור הבא. אם בא לכם לתמוך בי, אז בבקשה, הנה קישור [Support me on Ko-fi](#) אז זהו, זה הסיפור של היום, ויש עוד אבל בפעם הבא.

תגובות, הערות, בקשות וכד' ניתן לשלוח אלי ל lf.stamps@gmail.com
אם רוצים להפסיק לקבל את הניוזלטר, נא לשלוח לי מייל חוזר
מוזמנים גם לבקר באתר: <https://stampandstories.blogspot.com>
♥ אתר חדש בנושא גלויות של הסטיריטיפ היהודי: <https://thejewishstereotypes.blogspot.com>
וגם בערוץ היוטיוב שלי: <https://www.youtube.com/channel/UCHGHlvoXTTM0rpyd3zW3lQQ>